

SAKPROSA

Robin Hood i bakvendtland

Hannah Gitmark imponerer ikke bare med sin evne til å beskrive det norske boligproblemet, men også med sin vilje til å diskutere løsninger.

Hannah Gitmark	
DET NORSKE HJEM.	
FRA VELFERDSGODE	
TIL SPEKULASJONS-	
OBJEKT	
284 sider	
Res Publica 2020	

De unge burde gjøre oppgjør mot dagens slappe og urettferdige boligpolitikk. Hannah Gitmark, fagsjef i Tankesmien Agenda, har med boken *Det norske hjem* gitt kommende rebel-ler manifestet de trenger på barikadene.

Det egalitære Norge er en sannhet med modifikasjoner, og boligmarkedet er et av de fremste eksemplene på det, slik Gitmark ettertrykkelig viser. Boligen har gått fra velferdsgode til spekulasjonsobjekt. Velfødde eiendomsbesittere mottar enorme skattesubsidier, og de mindre bemidlede eiendomsløse bidrar i overføringen. De som står utenfor markedet, om lag en femdel av befolkningen, blir dobbelt straffet, da de heller ikke sitter på en eiendom stigende i verdi. I tillegg er norske husstander så forgjeldet at det truer landets finansielle stabilitet.

Lite dogmatisk. Gitmark er grundig og skriver godt. Hun går historisk til verks, som er nødvendig skal man forstå dagens boligregime. Hvorfor har Norge en så høy andel boligeiere? Mye av svaret ligger i at kooperasjonen fikk spille en så stor rolle i boligpolitikken, i stedet for en satsing på kommunale utleieboliger. Noe av dette var tilfeldig, men som leser, og historiker, lurer jeg litt på hva den norske selveiende bonden kan ha betydd som ideal. Boken streifer spørsmålet, men blir veldig byorientert og osloentrert.

Skulle jeg pirke litt til, så savner jeg en skarpere analyse av ekspertens skiftende roller. Arkitekter, ingeniører og økonomer er med, men hvordan har deres makt vekslet? En annen innvending gjelder tittelen *Det norske hjem*. Boken dreier seg ikke om hjemmet, men om boligen. Med uttrykk som «hjemlengsel» og «et møblert hjem» skjønner vi at dette ikke er synonymmer. Et hjem er noe mye mer personlig, og historisk har det ikke minst vært husmødrenes domene. Denne boken handler ikke om dem.

Gitmark hører altså til Tankesmien Agenda, som er plassert til «sentrum-venstre» i norsk politikk, men som forfatter er hun befriende lite dogmatisk i sin fremstilling. Jo da, vi skjønner hvor hun står, og den sosialdemokratiske fortiden kunne lett

ha blitt glorifisert i en bok som denne. Den sosiale boligbyggingen etter krigen utgjorde en bragd av dimensjoner, men den var ikke ufeilbarlig, viser forfatteren. Da man kom til 1970-tallet var boligregimet ikke særlig velfungerende, av ymse årsaker. Så fikk markedet ta innersvingen på politikken, og da det strenge reguleringsregimet falt, var ikke bare høyrebølgens feil, eventuelt fortjeneste.

Det egalitære Norge er en sannhet med modifikasjoner og boligmarkedet er et av de fremste eksemplene på det.

Presses til provinsen. I dag har vanlige arbeidsfolk i de store byene knapt råd til å bo, med mindre de får hjelp av foreldre. Det er ikke noe særnorsk fenomen, men dypt urettferdig. Politikken i Norge er innrettet på å eie, noe som har bidratt utjevne med tanke på landets samlede formue. Men mange havner utenfor. Butikkansatte og helsearbeidere i byene, folk vi har hyllet under koronapandemien, presses ut i provinsen,

eller forblir i det dyre leiemarkedet. En sykepleier fra Oslo sier i boken: «Jeg skulle ønske det var sånn at når man har stabil økonomi og trygg jobb, og viser man kan spare, så ble det mulig å komme seg inn på boligmarkedet.» I 2019 var bare 2,7 prosent av boligene til salgs i Oslo innen rekkevidde for en sykepleier, som ofte jobber skift. En stadig synkende andel unge i hovedstaden eier boligen sin.

Noe må gjøres, men hva? Forfatteren imponerer ikke bare med sin evne til å beskrive problemet, men også med sin vilje til å diskutere løsninger. Når boligregimet er dysfunksjonelt for en så stor andel mennesker, særlig de unge i helt ordinære jobber, bør det tenkes nytt. Forfatteren vil ikke «eierlinja» til livs, men hun etterlyser blant annet en politikk som er mer nøytralt innstilt, slik at ikke boligeiere subsidieres av boligeiere. En ambisiøs boligpolitikk er mulig, det viser historien. Og i stedet for å innrette den mot de vanskeligstilte, bør den omfatte hele systemet og tilpasses vår tid.

Problemet er kanskje at så mange tjener på at dagens regime består? Hannah Gitmarks bok *Det norske hus* fungerer som et par solidariske solbriller man trenger for å se kontrastene i den blendende, hvitmalt boligfasaden.

Christine Myrvang

Hvor skal vi bo? Hannah Gitmark etterlyser en politikk som er mer nøytralt innstilt, slik at ikke boligeiere subsidieres av boligeiere.

ARKIVFOTO: CHRISTIAN BELGAUX

FOTO: UNIVERSITÉ DE NEUCHÂTEL

elendig / ser du at den gjenforener / deg med det som er nødvendig.» Ingen fløyelshansker, men «*Amor Fati* – elsk din skjebne». Diktet er valgt ut av Tove Irene Langsveen, som skriver om å miste en sønn til selvmord og finne nettopp denne teksten liggende igjen etter ham. Det forteller noe om hvor mottagelige vi er i våre mest opprevne tilstander – de nådeløse, men standhaftige ordene kan også gi et etterlengtet aksepterende blikk på noe som kan virke umulig å bære videre.

Konvensjonene. Hvor enkelt – hvor vanskelig! – sorg lar seg estetisere, blir tydelig i Tomas Tranströmers dikt. I «Fra juli -90» skriver han: «Det var en begravelse / og jeg merket at den døde / leste tankene mine / bedre enn meg selv.» Resten av diktet fester seg ved været den dagen, fuglene er også til stede, som alltid. Å skrive om de døde er en balansekunst, tapserfaringen er så allmenn at

ordene fort blir stive og upersonlige (for eksempel ved at en «venn» blir «den døde»).

Enkelte skiller seg ut, både språklig og i hva som betones, og det legger noen ekstra lag til trøste-imperativet. Diktet til Casper André Lugg er det eneste i samlinga som kan settes inn i en natur- og klimakrise-sammenheng med sin åpningslinje «var det blikket eller biotopen som forsvant»; Georg Trakl (1887–1914) innlemmer leseren i et tungt sanselig språk fullt av undere og farger; Rainer Maria Rilkes (1875–1926) «Pietà», utvalgt og gjendiktet av Alf Kjetil Walgermo, er uvanlig rått i sin portrettering av Marias sorg etter Jesu død. «[P]å ein merkeleg måte, gir diktet også trøyst», skriver Walgermo. Bemerkningen hans peker på denne antologiens uutnyttede mulighet: Den hadde tålt å bevege seg lenger bort fra konvensjonene, uten dermed å miste henvendelsen til de sorgende.

Katrine Heiberg